

קטושבסקי. "המטרה היא להגיע לכל תלמיד"

מיכל קטושבסקי:
"בכיתה אחת יכול להיות ילד אחד שלא יודע לדבר, שני רובלי מאוד ושלישי שאוהב אך ורק לזוז ולרקוד. נדרשת המון יצירתיות, ואני משתמשת בתקשורת חלופית, בהמחשה, במשחקים, במוזיקה. זה מה שהופך את התהליך למיוחד"

גם אם הביצוע לא היה מושלם על פי חוקי הדת המדוקדקים וגם אם לא בוצע על פי כל הכללים, היה משהו כן, מרגש ושובה את הלב באופן שהתנהל בו הטקס. הוא לווה בקפיצות מצד לצד, בהשמעת קולות, בהנפות ידיים ללא שליטה ובי עזיבת הכיסאות באמצע התפילה, ובכל זאת, אף שהתקשו מעט בקריאת הברכות והתפילה, התעקשו השניים לקרוא את הכל. "קוראים להם ילדים עם מור גבלות", אומרת בהתרגשות קטושבסקי, תושבת עומר, "אבל בעיניי הם מתעלים על כולם ביכולת שלהם לאהוב וברצון שלהם להיות חלק בלתי נפרד מהעם היהודי. עצוב שהורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים צריכים לעבור מסלול יסורים כזה".

ברגעים האלה קשה שלא להיזכר בסיפור המפורסם על הילד ששרק בבית הכנסת בדיוק בזמן תפילת כל נדרי ביום הכיפורים כי לא ידע כיצד להתפלל ורצה להביע את עוצמת הרגש שלו באותו הרגע. הרב הוא שהגן עליו מועדו של הקהל הרב בבית הכנסת והודיע לקהל כי את מה ששמע בשריקה של אותו ילד לא יוכל אף אחד מבאי בית הכנסת להביע בתפילה לעולם.

"הבן שלי פתי?"

"מגיעים אלינו גם ילדים של הורים מהקהילה האורתודוקסית שילדיהם לא יכלו לעלות לתורה בבתי הכנסת שלהם", אומר הרב בנדל. "נכון, יש רבנים שכן מתירים, כמו אויארבך ופינישטיין שק בעו שאוטיסטים הם בני חוב לעלייה לתורה, אבל לצערי, יעבור עוד זמן עד שהמסד האורתודוקסי יבין שהגישה ההלכתית האוסרת על השוטה לקרוא בתורה אינה רלוונטית לימינו. התנועה המסורתית גאה להיות החלוצה גם בתחום הנגשת הדת לבעלי מוגבלויות". "לפני מספר שנים, לקראת יום הולדתו ה-12 של בני סער, שנמצא על הספיקטרום האוטיסטי, העיר בתמימות אחד מחבריי, 'נו, בשנה הבאה בר מצווה, כתבה עמית וולפמן מאשדוד בבבלוג שלה 'מיומנה של אם לילד אוטיסט'. מאותו רגע לא פסקו המחשבות להטיף את מנוחת. איך חוגגים בר מצווה

ליילד אוטיסט? האם הוא יבין מה זה בר מצווה? האם הוא יוכל לעלות לתורה? אלף ואחת שאלות טרדו את מוחי יום וליילה, עד שהחלטתי לנסות לקבל תשובות. בבית הכנסת (האורתודוקסי) הראשון שאליו פניתי אמר לי הרב שעל פי ההלכה ילד אוטיסט נחשב 'פתי' ואינו חייב במצוות. אוטיסט, הוא הסיביר, אינו נחשב למניין ומשום כך אין הוא עולה לתורה. עוד אמר הרב שאם אני רוצה לציין לו את גיל 13 או אפשר לעשות סתם מסיבה. נפגעת עד עמקי נשמת. הבן שלי פתי?".

ר' מאשקלון, דתייה, בת לקהילה האתיאופית ואם לילד על הספקטרום האוטיסטי, אומרת שלא ניסתה כלל לפנות לבית הכנסת בשכונתה. "הייתה לי חברה מבית הספר המיוחד שבו לומד הבן שלי שעברה מבית כנסת לבית כנסת ולבסוף החליטה שלא להעלות את הבן שלה לתורה. אתה שומע סיפורים כאלה וזה לא מעורר, אז ויתרתי מראש".

הילד שלך רצה לעלות לתורה?

"ברור. הוא ממש חיכה להגיע לגיל 13 כדי לחגוג את האירוע ולעלות לתורה. חצי שנה לפני בר המצווה שלו הוא החל ללמוד בתנועה המסורתית והיה מדהים, מבחינתו ומבחינתנו. הייתי רוצה שזה יהיה אחרת ושנוכל לעשות את זה במסגרת הקהילה שלנו כמוכונ, אבל אף אחד לא היה שם כדי לעזור לנו".

"אני שומעת שוב ושוב הורים של ילדים בעלי מוגבלויות שאומרים בחשש, 'אבל הרב אמר לי שאסור לילד שלי לעלות לתורה', אומרת קטושבסקי. כבר שבע שנים היא משמשת מורה לבר מצווה ולבת מצווה לילדים מיוחדים בתוכנית "אדרבא" של התנועה הקונסרבטיבית שפועלת בכמה בתי ספר ברובי הארץ. "זה מקומם אותי. גם לילדים בעלי קושי בתקשורת ורבליית יש הבנה בסיסית. אושר ואור, למשל, הם שני נעים חכמים, ומגיע להם לקיים טקס בר מצווה כמו כולם. במשך חמישה חודשים אינטנסיביים הם למדו העשרה יהודית, לברך ולעלות לתורה".

כל אחד יכול מבחינתך?

"אם הילד או הילדה מסוגלים להשתתף בטקס, גם אם זה לברך בלי קול

✘ אשר קשר ✘ צילומים: אסף פרידמן

אף עין לא נותרה יבשה בטקס בר המצווה של אושר להילו ואור כהן, נערים על הרצף האוטיסטי, שעלו לתורה למרות סירוב הרבנים. • "עצוב שהורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים צריכים לעבור מסלול ייסורים", אומרת מיכל קטושבסקי מהתנועה המסורתית, שהכינה אותם לטקס במשך חודשים ארוכים. "קוראים להם ילדים עם מוגבלות, אבל בעיניי הם מתעלים על כולם ביכולת שלהם לאהוב ולהיות חלק מהעם היהודי"

אושר להילו
(מימין) ואור
כהן. "אחד
האירועים
המשמעותיים
בחייהם"

בר מצווה על הספקטרום

טקס בר מצווה בשבוע שעבר. מימין: אושר לה'לו, אחיו יאל ואמו סברית. משמאל: הרב בנדל, אור כהן, מיכל קטושבסקי והורים ירון ומירית כהן

הרב אהוד בנדל: "על פי ההלכה, חירש, שוטה וקטן אינם מחויבים לעלות לתורה. נערים בני 13 על הספקטרום האוטיסטי נחשבים על פי מרבית האורתודוקסים לשוטים מחויבים בעלייה לתורה"

מצווה למרות שגם אצלי הם לא יכולים להיחשב למניין."

תודה שהביאוני עד הלום

בית הכנסת של התנועה הקונסרבטיבית התמלא קרובי משפחה וחברים, והטקס היה מרגש מאין כמוהו. "גם אני רוצה בר מצווה", זעק אחד מחבריהם לכיתה של אור ואושר מספסלי בית הכנסת. "זה אחד האירועים המשמעותיים שהיו לאור בחיים", אומרת אמו, מירית כהן. "הוא התרגש מאוד, התכוונן וזכר כמעט בעל פה את הברכה שלו".

מבחינת ירון ומירית, הוריו של אור, הטקס הגיע לשיאו בברכה האישית של בנם - "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן לי את היכולת לשחק במחשב, ליהנות עם חברים בבית הספר, לצייר, לאפות, לשחק מיינדקרפט, לאהוב חיות והכי בעולם לאהוב את אחי, אמי ואבי האהובים" - ברכה שעבד עליה במשך כל החודשים שקדמו לטקס.

"אנו מכינים את הילדים לברך ברכה אישית שמדברת על היכולות ועל המי שפחה שלהם", מסבירה קטושבסקי. "כל ילד מברך ברכה אישית שהיא בעצם הפתעה להורים".

החוויה בעלת עוצמה ומשפיעה על כולם. סבו של אור לחץ את ידה של קטושבסקי בהתרגשות והודה לה מעומק הלב. היה קשה שלא לחוש בצמרמורת התרגשות כשאור ואושר עלו לתורה בליווי הוריהם ונעמדו מתחת לחופה בטלית גדולה עם הרב בנדל, והוא בירך אותם בברכת כהן נים. ההורים הניחו את ידיהם על ראשי הילדים, וכולם ברכו יחד. אחר כך נחתו הסוכריות על ראשיהם והחלה המהומה מענגת ומאושרת. ■

ומגיע להתפלל איתי בבית הכנסת ככל שבת".

ואיך הגיב הקהל בבית הכנסת? "הייתה התרגשות עצומה. כולם ניגשו לחבק אותי ואותו. המתפללים בבית הכנסת פשוט בכו מהתרגשות".

"הלכת 'חירש, שוטה וקטן' חשובה מאוד, אבל זה גם עניין של כל רב באופן ובצורה שבה הוא פתוח כלפי הציבור שלו", אומר הרב שמעון דהן, שערך את בר המצווה ליאל ולאור בבית הכנסת שלו ברמת גן. "ערכתי לילדים בר

ביר לנו שעל פי ההלכה אין לילדים מחויבות לעלות לתורה, אבל אם אנחנו רוצים, יש דרך לעלות לתורה מבלי לפגוע בהלכה", אומר זומי לה'לו. "אני לא רציתי לעשות את זה, אבל הוא אמר שחשוב לילדים לעשות בר מצווה גם אם אינם מחויבים, כי יש לזה צד רוחני. הילד מתבגר ונשמתו מרגישה את השמחה. בעקבות בר המצווה יאל השתפר מאוד מבחינה קוגניטיבית, ואם לפני זה הוא לא דיבר כמעט בכלל, עכשיו הוא לא מפסיק לדבר

ילדים חורגים לאלוהים?

כדי לקבל תמונת מצב החלטתי להתחקות אחר דרך הייסורים שעוברים הורים לילדים אוטיסטים החפצים לעלות לתורה. התקשרתי לכמה בתי כנסת ברחבי הארץ והצגתי את עצמי כאב לילד בן 13 שעומד לחגוג את בר המצווה ביולי הקרוב. ביקשתי לאפשר לו לעלות לתורה בבית הכנסת.

קיבלתי תשובות שונות, מקצתן משונות, אחרות מתחמקות, לעתים מסויגות. אחדות מהן התחילו והסתיימו בשלילה, אחרות היו חיוביות ומחבקות. רוב הזמן הרגשתי שמדובר בתהליך שהיה ודאי מייסר לו הייתי אב לילד בעל צרכים מיוחדים, שכן עברתי לא מעט תשאולים ובידורים, הפנו אותי לטלפונים שונים והציבו תנאים שגרמו לי להרגיש אי-נוחות. חשוב לציין שאחדות מהתגובות היו מחממות לב ומלאות אהבה ונתינה. להלן אחדות מהן והתשובות שקיבלתי כלשונן.

בית הכנסת הגדול בתל אביב: "אין בעיה. אצלנו מקבלים את כולם". בית הכנסת הגדול בחולון: "נשמח מאוד כל עוד הילד ידע להגיד לפחות את הברכות, אבל הרב ירצה לפגוש בו קודם".

בית הכנסת של חב"ד גבעתיים מרדכי בירושלים: "עדיף לא לעשות את זה אצלנו כי הציבור הקדוש שלנו יתנגד ולא יראה את זה בעין יפה. עדיף שתעשו טקס קטן עם המשפחה. זה כלל לא ראוי לעשות את זה בבית הכנסת".

בית חב"ד בקריית גת: כאן לא ידעו מה להשיב ושלחו אותי לדבר עם המלמד במכון בר המצווה שמכין את הילדים לעלייה לתורה. האיש מעבר לקו נשמע מהסס ואמר שהוא חייב לברוק, אבל רוב הסיכויים שהדבר לא יישא חן בעיני ההנהלה. הוא עדיין לא חזר לטלפון שהשארתי לו.

בית כנסת האבות בבאר שבע: "אם הילד רוצה לעלות לתורה אין בעיה. אתה תעמוד לידו, ואני או אתה נאמר את הברכות אם הוא לא יוכל. נמצא את שביל הזהב, הוא הרי בן אדם. גם כשיש מגבלה חייב להמשיך לחיות". ■

בר מצווה על הספקטרום

אלא באמצעות הקשה על טאבלט או מצמוץ עפעפיים, הרי הם זכאים גם להיספר למניין וגם לעלות לתורה. האורתודוקסיה מפרשת את ההלכה בדרכה, ואנחנו בדרכנו".

איך את מלמדת אותם?

"המטרה היא להגיע לכל תלמיד, גם אם לכאורה נראה שאי אפשר לתקשר איתו. כשאתה מלמד ילדים בעלי מוגבלויות יש ביניהם כאלה שלא יודעים לדבר והם משתמשים באיפד, ואתה מתאים את עצמך אליהם. בכיתה אחת יכול להיות ילד אחד שלא יודע לדבר, שני שהוא רובלי מאוד ושלישי שאוהב אך ורק לזוז ולרקוד. נדרשת המון יצירתיות, ואני משתמשת בתקשורת חלופית, בטכנולוגיה מתקדמת, בה מחשה, במשחקים, במוזיקה, בתנועה ובריקוד. זה גם מה שהופך את תהליך הלימוד למיוחד כל כך".

רב הנסתר על הגלוי

"אושר עלה לתורה גם בבית כנסת רגיל כמו שעשה אחיו יאל שנה לפניו", מפתיעה סברית לה'לו, אמו של השניים. לפני כ-11 שנים היא חזרה בתשובה עם בעלה זומי.

בבית כנסת אורתודוקסי רגיל?

"הרב שלנו, הרב שמעון דהן, הס"

זומי לה'לו:

"התקשתי כי כהורה וכיהודי השאיפה שלי היא לראות את הבנים שלי עושים בר מצווה כהלכתה. בעקבותיה יאל השתפר מאוד מבחינה קוגניטיבית, ואם הוא לא דיבר כמעט בכלל לפני זה, עכשיו הוא לא מפסיק לדבר ומגיע להתפלל איתי בבית הכנסת בכל שבת"